

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Ruĥuşen Kutlu¹
Nur Demirbař¹
Kerim Yeřiladađ²
Ferahnur avdarcı²

¹Necmettin Erbakan Üniversitesi
 Meram Tıp Fakültesi Aile
 Hekimliği AD, Konya, Türkiye
²Konya İl Sağlık Müdürlüğü İl
 Halk Sağlığı Başkanlığı Konya,
 Türkiye

Yazışma Adresi:

Nur Demirbaş
 Necmettin Erbakan Üniversitesi
 Meram Tıp Fakültesi Aile Hekimliği
 AD, Konya, Türkiye
 Tel: +90 3322236926
 E-mail: ndemirbas76@hotmail.com

Geliş Tarihi: 01.02.2019
 Kabul Tarihi: 20.09.2019
 DOI: 10.18521/ktd.506915

Konuralp Medical Journal
 e-ISSN1309-3878
 konuralptipdergi@duzce.edu.tr
 konuralptipdergisi@gmail.com
 www.konuralptipdergi.duzce.edu.tr

İlköğretim Okulu ğretmenlerinde Tütün ve Tütün rnleri Kullanım Sıklığı: Konya rneği

ÖZET

Amaç: Dünya Sağlık rgt tütün içimini hastalıkların önde gelen önlenebilir nedenlerinden biri olarak belirtmiştir. Her yıl tüm dünyada yaklaşık 7 milyon insan, sigara içilmesinin neden olduğu hastalıklardan dolayı hayatını kaybetmektedir. Çalışmamızda amacımız ilköğretim okulu ğretmenlerinde sigara içme sıklığını ve etkileyen faktörleri belirlemektir.

Gereç ve Yöntem: Kesitsel tipteki bu analitik çalışma 2160 ilköğretim okulu öğretmeninde gerçekleştirildi. Katılımcıların sosyodemografik özelliklerini ve sigara içme durumlarını sorgulayan bir anket formu kullanıldı.

Bulgular: Çalışmaya katılan öğretmenlerin yaş ortalaması 40,5±8,2 yaş (21-65), %53,7'si (n=1160) erkek, %46,3' (n=1000) kadın, %89,7'si (n=1937) evli idi. Tüm katılımcıların sigara içme sıklığı %36,7 (n=793) bulundu. İlk sigara içme yaşı ortalama 18,2±4,5 yıl, sigara içme süresi ortalama 18,5±8,5 yıl idi. Sigarayı bırakma sıklığı %28,8 bulundu. Sigara içme sıklığı erkeklerde kadınlardan daha yüksekti (p<0,001). Öğretmenlerin %72,2'si (n=1560) her yönden davranışları ile topluma ve öğrencilerine rol model olduklarını belirtmekte ve %94,1'i (n=2032) kapalı alanda sigara içme yasağını desteklemektedirler. Sigara içmeyenlerin %62,9'u (n=398), sigara içenlerin ise %19,8'i (n=98) yasağın devam edip kapsamının genişletilmesini istemekteydi (p<0,001).

Sonuç: Çalışmamızda bölgemizde çalışan öğretmenlerin sigara içme sıklığı %36,7 olarak bulunmuştur. Ergenlik dönemindeki öğrencilere sigara ve zararları hakkında eğitim verilirken sıklı iletişim içinde oldukları anne, baba ve ğretmenlerinde sigara kullanmayarak örnek olmaları gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sigara, ğretmen, ğrenci, Sigara ime Yasağı

Frequency of Tobacco and Tobacco Products in The Primary and Secondary School Teachers: Case of Konya

ABSTRACT

Objective: World Health Organization (WHO) defines tobacco smoking as the leading preventable cause of diseases. Every year, nearly 7 million people lose their lives due to diseases caused by cigarette smoking in the world. In this study, we aimed to evaluate the frequency of smoking in the primary and secondary school teachers.

Methods: This cross-sectional study was performed in 2160 primary and secondary school teachers. A questionnaire form was used to question the sociodemographic characteristics and smoking status of the participants.

Results: The mean age was 40.5±8.2 years (21-65), 53.7% (n=1160) men, 46.3% (n=1000) women, 89.7% (n=1937) married. Of all the participants, the smoking frequency was 36.7% (n=793). The mean starting age of smoking was 18.2±4.5 years and smoking duration was 18.5±8.5 years in average. The frequency of quit ratio was 28.8%. The smoking frequency was higher in men than women (p<0.001). In this study, 72.2% (n=1560) of teachers stated that they are role models for the society and students with their behaviors in all respects and 94.1% (n=2032) of them support the smoking ban in the closed area. About the prohibition, 62.9% (n=398) of non-smokers and 19.8% (n=98) of smokers wanted to continue the ban and extend the content (p<0.001).

Conclusions: In our study, the smoking frequency of teachers working in our region was found to be 36.7%. While giving education to the students about smoking and their damage during their education, parents and teachers should be a good role model for the students by not smoking.

Keywords: Smoking, School Teacher, Students, Smoke-Free Policy.

GİRİŞ

En büyük halk sağlığı sorunlarından biri olan tütün ve tütün ürünleri kullanımı her yıl dünyada 7 milyondan fazla insanın ölümüne neden olmaktadır. Bu ölümlerin % 90'ından fazlası doğrudan tütün kullanımının bir sonucu olarak meydana gelirken, kalan %10'u sigara içmeyenlerin pasif olarak sigara dumanına maruz kalmasıyla olmaktadır. DSÖ verilerine göre dünyada 2013 yılında yetişkinlerde sigara içme prevalansı %21'dir (1,2).

Sigara kullanımı genellikle ergenlik döneminde başlar ve devam eder. Sigara içmeye başlamada bireysel özellikler, sosyoekonomik durum, medya ve reklamlar, sosyal destek eksikliği, akran ve aile fertlerinin etkilerini içeren çok çeşitli risk faktörleri tanımlanmıştır (3,4). Gençler ve çocuklar gün içerisinde zamanlarının çoğunu okulda geçirmektedirler. Öğrencilerle neredeyse her gün iletişimde bulunan öğretmenler öğrenciler üzerinde her alanda önemli bir etki yaratabilmektedirler. Öğretmenler, gençlere rol model ve fikir liderleri olarak hizmet etmektedirler. Öğretmenlerle ilişki, gençler arasında sigara kullanımını etkileyen önemli faktörlerden biridir. Öğretmenleriyle iyi ilişkileri olan öğrencilerin sigara ve uyuşturucu kullanma olasılığı daha düşüktür. Ortaokul öğrencileri arasında yapılan bir çalışmada, öğrencilerin evde ebeveynlerinin ve okulda öğretmenlerinin sigara içmeleri nedeniyle sigara içmeye erken yaşlarda başladıkları tespit edilmiştir (3).

Küresel Yetişkin Tütün Araştırması'na göre (KYTA) Türkiye'de toplam olarak 14,8 milyon kişi (%27,1) tütün ürünü kullanmaktadır. Tütün kullanım sıklığı erkeklerde (%41,5) kadınlara göre (%13,1) daha yüksektir. Tütün ürünü kullananların %94,8'i sigara içmekte olup, sadece %0,8 kadarı nargile kullanmaktadır (5).

Daha önce yapılan araştırmalarda ülkemizdeki öğretmenlerde sigara kullanma sıklığı yaklaşık %38,0-42,7, (erkeklerde %30-40, kadın öğretmenlerde %20-30) olarak tespit edilmiştir (6-8) Ülkemizde son yıllarda sigara ve zararları hakkında yapılan aktif eğitim ve bilinçlendirme çalışmaları, kapalı alanlarda sigara içme yasağı gibi uygulamalar, sigara kullanımının azalması ile ilgili belli mesafeler alınmasını sağlamıştır. Bu çalışmada gençlerin eğitiminde rol oynayan ve onlara örnek olan ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin sigara içme durumları ile sigara içme yasağına uyumlarını saptamayı amaçladık.

MATERYAL VE METOD

Çalışmanın Tipi, Yapıldığı Yer ve Evreni:

Kesitsel tipteki bu analitik çalışma 2160 ilköğretim okulu öğretmeninde yapıldı. Çalışmanın evrenini 2017-2018 Eğitim Öğretim yılı içerisinde ilimiz merkez ilçelerinde bulunan ilköğretim okullarında öğretmenlik yapan yaklaşık 22000 öğretmen oluşturmaktadır. Daha önce yapılan çalışmalarda öğretmenlerin sigara içme sıklığı % 40 bulunduğu

ve hedef kitledeki birey sayısı bilindiği için $(n \cdot t^2 \cdot p \cdot q) / [d^2 \cdot (n-1) + t^2 \cdot p \cdot q]$ formülü kullanılarak %95 güven aralığı ve %5 hata payı ile 2151 kişiye ulaşılması planlanmıştır. Milli Eğitim Müdürlüğü personel şubesinden alınan kayıt sicil numarası listesine göre %10 sistematik örneklem kullanılarak 2151 öğretmene ulaşılması hedeflendi. Çalışmaya başlamadan önce etik kurul kararı alındı, daha sonra Konya Valiliği ve İl Milli Eğitim Müdürlüğü oluru alındı. Katılımcılara çalışmanın amacı anlatılarak sözlü onamları sağlandı. Çalışmaya katılmayı kabul etmeyenler, anketi tam olarak doldurmayanlar çalışma dışı bırakıldı. Araştırmanın etik izni çalışmaya başlamadan önce Necmettin Erbakan Üniversitesi Tıp Fakültesi etik kurulundan 2018/1630 tarih ve sayı numarası ile alınmıştır.

Anket formu: Bu çalışmada, katılımcılara literatür doğrultusunda araştırmacılar tarafından hazırlanan bir anket uygulandı. Anketin ilk bölümünde katılımcıların yaş, cinsiyet, medeni durum, kaç yıldır çalıştığı, okulda hangi görevde olduğu, hedef kitle (davranışları ile örnek olduğu çocuk ve genç erişkinlerle) ile aktif iletişim varlığı gibi sosyodemografik özellikleri, ikinci bölümde tütün ve tütün ürünleri kullanma durumu, bağımlılık derecesi ve tütün ürünlerinin yasaklanması ile ilgili yasa hakkındaki düşünceleri sorgulandı. Halen sigara içenlere Fagerström Nikotin Bağımlılık testi uygulandı. Anket formu araştırmacılar tarafından tespit edilen katılımcıya çalıştığı okula çalışma saatleri içinde verilmiş, kendisi doldurduktan sonra geri toplanmıştır.

Fagerström Nikotin Bağımlılık Testi (FNBT):

Bu test Fagerström tarafından 1989 yılında sigaraya olan fiziksel bağımlılığın derecesini saptamak amacıyla geliştirilmiştir (9). Altı maddelik ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması 2004 yılında Uysal ve ark. tarafından yapılmıştır ve ölçekten alınan puanın artışı sigara bağımlılığının yüksek olduğunu göstermektedir (10). FNBT 6 sorudan oluşmakta olup elde edilen toplam puanlara göre nikotin bağımlılığı çok az (0-2 puan), az (3-4 puan), orta (5 puan), yüksek (6-7 puan), çok yüksek (8-10 puan) şeklinde beş grupta derecelendirilmektedir.

İstatistiksel Analiz: Çalışmada elde edilen bulgular değerlendirilirken, istatistiksel analizler için SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 20.0 programı kullanıldı. Frekanslar, ortalama, standart sapma, ortanca, min ve maksimum değerleri hesaplandı. Verilerin normal dağılıma uygunluğu Kolmogorov-Smirnov testi ile değerlendirildi. Kategorik yapıdaki verilerin karşılaştırılmasında Ki-kare testi kullanıldı. $p < 0.05$ değeri istatistiksel olarak anlamlı kabul edildi.

BULGULAR

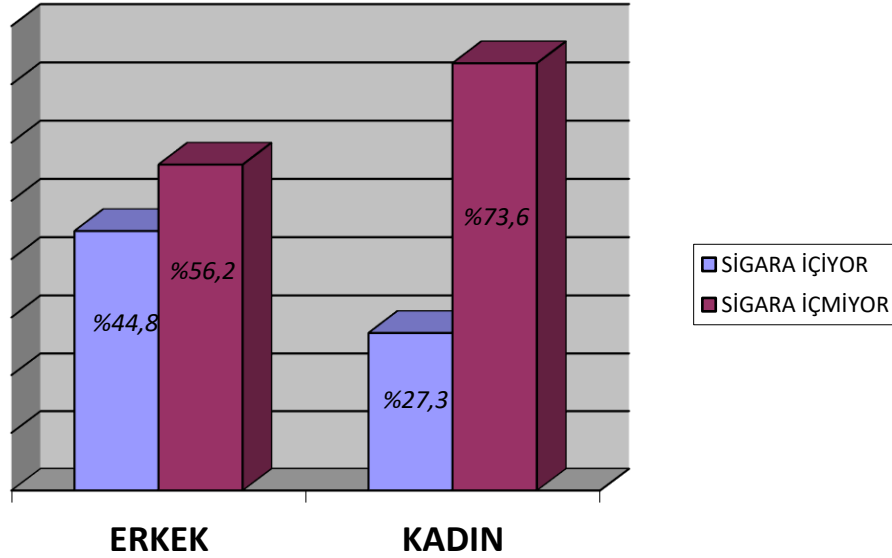
Çalışmamıza katılan 2160 öğretmenin %53,7'si (n=1160) erkek, %46,3'ü (n=1000) kadın, %89,7'si evli, yaş ortalaması $40,5 \pm 8,2$ yaş (21-65) idi (Tablo1).

Tablo 1. Katılanların sosyodemografik özellikleri

Parametreler	n	%
Cinsiyet		
Erkek	1160	53,7
Kadın	1000	46,3
Medeni durum		
Evli olanlar	1937	89,7
Evli olmayanlar	223	10,3
Masa başı görevinde misiniz?		
Hayır	1967	91,1
Evet	193	8,9
Yönetici pozisyonunda mısınız?		
Hayır	1880	87,0
Evet	280	13,0
Hedef kitle ile aktif iletişim var mı?		
Hayır	43	2,0
Evet	2117	98,0
Halkla iç içe çalışıyor musunuz?		
Hayır	1232	57,0
Evet	928	43,0

Katılımcıların %48,4'ü (n=1045) hiç sigara içmemiş, %36,7'si (n=793) halen sigara içiyor ve %14,9'u (n=322) sigarayı bırakmıştır. Erkek öğretmenlerin sigara içme sıklığı %44,8 (n=520) iken, kadın öğretmenlerin %27,3 (n=273) idi. Erkek cinsiyette olmak kadınlara göre sigara içme olasılığını 2,5 kat daha fazla artırmaktadır

[OR=2.589, %95 CI; (1.625-4.125)] (p<0.001) (Şekil 1). Katılanların tütün ve tütün ürünlerini kullanma özellikleri Tablo 2 ve Tablo 3'de gösterilmiştir. Sigara içen ve bırakan katılımcıların %46,1'inin (n=514) sigaraya başlama yaşı 15-19 yaş arasında olduğu belirlenmiştir.

Şekil 1. Cinsiyetlere göre sigara içme durumu**Tablo 2.** Katılanların tütün ve tütün ürünlerini kullanma özellikleri

Parametreler	Tütün ve Tütün Ürünlerini Kullanma Sıklığı					
	Hiç kullanmayan		Halen kullanan		Bırakanlar	
	n	%	n	%	n	%
Sigara	1045	48,4	793	36,7	322	14,9
Nargile	1745	80,9	149	6,8	266	12,3
Puro	2014	93,2	78	3,6	68	3,2
Pipo	2093	96,9	31	1,4	36	1,7
Çiğneme tütün	2137	98,9	12	0,6	11	0,5

*Satır yüzdesi alınmıştır.

Tablo 3. Katılanların bazı parametrelerinin ortalama değerleri

Parametreler	Ortalama±SD*	Minimum	Maksimum
Yaş	40,5±8,2	21	65,0
Meslekte çalışma süresi	16,4±8,1	1,0	43,0
İlk sigara içme yaşı	18,6±4,5	5,0	40,0
Kaç yıldır sigara içiyor (Yıl)	19,6±8,7	1,0	46,0
Günde kaç tane sigara içiyor	14,5±6,8	1,0	50,0
Fagerstrom puanı	2,8±2,3	0	10,0
Paket yıl	35,1±27,8	1,0	164,0

Çalışmamıza katılan ilköğretim okulu öğretmenlerinin %52,8'i (n=1141) eve gelen konuklarının kendilerinden izin alarak sigara içtiğini, %34,3'ü (n=740) konuklarının evde sigara içmediğini ifade etmişlerdir. Sigara içen öğretmenlerin %23,2'si (n=184) konuklarının evde sigara içmesine izin vermezken, sigara içmeyen öğretmenlerin %56,4'ü (n=556) izin vermemektedir (p<0,001). Tüm katılımcıların %35,1'inin (n=757) evlerinin hiçbir yerinde sigara içilmezken, %49,7'sinin (n=1074) sadece mutfak veya balkonlarında sigara içilebildiği tespit edilmiştir. Sigara içen öğretmenlerin %64,6'sı (n=512) evde sadece mutfak ve balkonda sigara içtiğini, % 16,8'i (n=133) evde sigara içmediğini belirtmişlerdir (p<0,001). Öğretmenlerin %85,0'ünün (n=1836) çalıştıkları okullarda kapalı alanlarda sigara içilmezken, %9,7'sinin (n=209) çalıştığı okulda

sigara içilmesi için ayrılmış özel bir bölüm bulunduğunu söylemiştir.

Çalışmamıza katılan ilköğretim okulu öğretmenlerinin %72,2'si sigara ile ilgili topluma ve özellikle öğrencilerine rol model olduklarını belirtmektedirler. %94,1'i kapalı alanda sigara içme yasağını desteklerken %67,2'si yasağın aynen devam etmesini ve %23,0'ı yasağın kapsamının daha da genişletilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

Sigara içmeyenlerin %62,9'u, sigara içenlerin ise %19,8'i yasağın devam edip kapsamının genişletilmesini istemekteydi (p<0,001). Tütün kontrol yasasının uygulamaya geçtiği tarihi (19 Temmuz 2009) öğretmenlerin sadece %25,4'ü, sigara bırakma danışma hattı telefon numarasını (Alo 171) ise %70,7'si doğru olarak bilmıştır (Tablo 4).

Tablo 4. Sigara içme davranışları, bırakma girişimleri ve yasaklarla ilgili tutumlar

PARAMETRELER	n	%
Sigara içme/içmeme bakımından toplum için rol model misiniz?		
Evet	1560	72,2
Hayır	600	27,8
Kapalı alanda sigara içme yasağını destekliyor musunuz?		
Hayır	128	5,9
Evet	2032	94,1
Kapalı alanda sigara içme yasağı konusunda ne düşünüyorsunuz?		
Yasak aynen devam etmeli	1452	67,2
Kapsamı daha da genişletilmeli	496	23,0
Biraz esneklik gösterilmeli	176	8,1
Yasak tamamen kaldırılmalı	36	1,7
Tütün kontrol yasası hangi tarihte uygulanmaya başladı?		
03 Ocak 2006	286	13,2
19 Mayıs 2008	707	32,7
19 Temmuz 2009*	548	25,4
1 Mayıs 2010	193	8,9
Bilmiyorum	426	19,7
Sigara bırakma danışma hattı telefon numarası hangisidir		
Alo 112	125	5,8
Alo 155	11	0,5
Alo 171**	1527	70,7
Alo 181	131	6,0
Alo 184	127	5,9
Fikrim yok	239	11,1
19 Temmuz 2009* doğru cevap		
Alo 171** doğru cevap		

TARTIŞMA

Önlenebilir mortalite nedenlerinden biri olan tütün ve tütün ürünleri kullanımı tüm dünyada ve ülkemizde önemli bir toplumsal sorundur. Türkiye'de yaklaşık 14,5 milyon yetişkin ile 250 bin çocuk tütün ürünü kullanmakta ve her yıl 83 bin kişi sigara kaynaklı nedenlerle yaşamını kaybetmektedir (5). Çalışmamızda çocukların en çok etkilendikleri dönemde onlara rol model olan ilköğretim okulu öğretmenlerinin sigara içme sıklığı ve sigara yasağına uyum durumlarını araştırdık.

Bölgemizdeki çeşitli ilköğretim okullarındaki 2160 öğretmenin katıldığı çalışmamızda öğretmenlerin sigara içme sıklığı %36,7, erkek öğretmenlerin sigara içme sıklığı %44,8 ve kadın öğretmenlerin sigara içme sıklığı %27,3 bulundu. Dünyanın çoğu ülkesinde olduğu gibi ülkemizde de erkeklerin sigara kullanım sıklığı kadınlardan daha fazladır. Erkeklerin sigara kullanım sıklığı 2014-2016 yılları arasında azalırken kadınlarda bu sıklık giderek artmaktadır (5). Küresel Yetişkin Tütün Araştırması'na göre Türkiye'de sigara kullanma sıklığı toplam olarak %27,1 (erkeklerde %41,5, kadınlarda %13,1) olarak bulunmuştur. Bu çalışmada ise erkek öğretmenlerde sigara içme sıklığının genel toplumdaki sıklığa benzediği, ancak bayan öğretmenlerde tam tersi yüksek olduğu görülmektedir. Bayan öğretmenler toplumun genelindeki bayanlara göre hem eğitim düzeyi yüksek, hem de sosyal statü olarak daha iyi durumda olup toplum baskısını daha az hissetmektedir ve bu durum sigara içme sıklığının yüksekliğini açıklayabilir. Kutlu ve arkadaşlarının 2007'de bölgemizdeki lise öğretmenlerinde yaptıkları çalışmalarında sigara içme sıklığını %42,7 olarak bulmuşlardır (6). İlimiz ilköğretim okullarında yapılan bir başka çalışmada öğretmenlerin sigara içme sıklığı %36,2 olarak bulunmuş, erkek öğretmenler arasında sigara içme sıklığı (%42,5) kadın öğretmenlere (%29,5) göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu tespit edilmiştir (12). Son 10 yılda bölgemizdeki öğretmenlerin sigara içme sıklığı %42,7'den %36,7'ye gerilemiştir. Bunun nedeni 19 Temmuz 2009 tarihinde yürürlüğe giren 5727 sayılı kanun ile daha önceki yasağın kapsamı genişletilerek, kapalı alanlarda sigara içilmesinin yasaklanması, yeni nesil öğretmenlerin tütün ve tütün ürünlerinin zararları konusunda daha bilinçli olmasından kaynaklanabilir.

4207 sayılı kanuna uyum durumunu inceleyen Fidan ve arkadaşları, Afyon ilinde öğretmenlerin sigara içme oranını %32,5 olarak saptamışlardır (13). Bursa ilinde 2010'da öğretmenlerde yapılan başka bir çalışmada ise erkek öğretmenlerin %33,6'sı sigara içerken, kadın öğretmenlerin %25,4'ü sigara içmekteydi (7). Urfa ilinde ilköğretim öğretmenlerinde yapılan bir çalışmada öğretmenlerin %29,1'inin sigara içtiği saptandı. Erkek öğretmenlerde sigara içme sıklığı

(%35,5) kadın öğretmenlere (%18,5) göre yüksekti (14). Türkiye'deki öğretmenlerde yapılan diğer çalışmalarla karşılaştırıldığında bizim çalışmamızdaki sigara içme sıklığının bunlarla benzer olduğu görülmüştür. Görülen bazı farklılıkların bölgesel ve zamansal değişimlerden ve çalışmalar arasındaki metodolojik yöntemlerden kaynaklandığını düşündürmektedir. Malezya'da 495 öğretmenin katıldığı bir çalışmada sigara içme sıklığı %7,8 bulunmuş, cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu ve aylık gelir düzeyinin sigara içme sıklığını etkilediği tespit edilmiştir (15). Dünya genelinde 31 ülkede yapılan küresel okul personel anketi sonuçlarına göre öğretmenlerde sigara içme sıklığı %15-19 olarak bulunmuştur (16). Ülkelere göre öğretmenlerde sigara içme sıklığına baktığımızda yapılan çalışmalarda Japonya'da %44,7 (2000), İspanya'da %37,2, İtalya'da %32,5 (2003), Hindistan'da (2013) %14,5, Tunus'ta %17,8, Bangladeş'de (2011) %17 ve Suriye'de (2000) %52,1 olduğu görülmüştür (17-20). Bizim çalışmamızda ve ülkemizde yapılan diğer çalışmalarda öğretmenlerde sigara içme sıklığı, bazı Avrupa ülkelerindeki sigara içme sıklığına benzerken, Hindistan, Tunus ve Bangladeş'ten daha yüksektir. Bu durum kültürel farklılıklar ve gelişmişlik düzeyine bağlı olması yanında dünyadaki sigara içme oranlarını sınıflandıran DSÖ'nün bulguları ile de uyumlu görünmektedir.

Çalışmamıza katılan öğretmenlerin ilk sigara içme yaş ortanca değeri 18 yaş idi ve sigara içenlerin yaklaşık yarısı sigaraya 15-19 yaşları arasında başlamıştı ve bağımlılık düzeyleri düşüktü. Kutlu ve Çivi'nin yaptığı çalışmada sigaraya başlamada en küçük yaş 10, en büyük yaş 40, ortanca değer 18 yaş idi. Fagerström bağımlılık derecesi ortanca değeri 3 olup, sigara içenlerin %73,7'si çok az ve az bağımlılık düzeyinde yer alıyordu (6). Çoşkun ve ark. çalışmasında sigaraya başlama yaşı erkeklerde 20,5 yaş, kadınlarda 21,5 yaş olarak bulunmuştur. Fagerström bağımlılık puanı ortalaması erkeklerde kadınlardan daha yüksek idi (7). Bu sonuçlara göre öğretmenlerin büyük çoğunluğunda sigaradaki nikotinin fiziksel bağımlılık düzeyinin düşük olması, sigara bırakma tedavisinde davranışsal tedavi yaklaşımlarının daha etkili olacağını düşündürmektedir.

Çalışmamızda sigara içen öğretmenlerin büyük bir kısmı evde sadece mutfak ve balkonda sigara içiyor ve çalıştıkları okullarda kapalı alanlarda sigara içilmiyordu. Öğretmenlerin yarısından fazlası yasağın aynen devam etmesini desteklemekteydi. 2006 yılında yapılan bir araştırmada sigara içen öğretmenlerin %65,3'ünün evlerinde de sigara içtikleri ve %98,6'sının içtikleri sigaranın çocuklarına zarar verdiğini bildikleri bulunmuştur (13). Başka bir çalışmada ise öğretmenlerin %96,5'i sigara içmeyerek çevrelerine örnek olmaları gerektiğini kabul etmekteydi (14). Yine 2010 yılında yapılan çalışmada bizim

çalışmamıza benzer şekilde sigara içen öğretmenlerin %95,9'u iç mekânlarda sigara içmez iken %38,8'i tütün yasasını desteklemekteydi. Sigara içmeyen öğretmenlerin ise %91,3'ü yasayı destekliyordu (7). Ülkemizde tütünle mücadele amacıyla çıkarılan yasalar ve artan konuyla ilgili eğitimler yıllar içinde etkisini artarak göstermektedir.

Düşük ve orta gelir düzeyli 62 ülkeyi kapsayan bir çalışmada okul çalışanları ve öğretmenlerin sigara içmesinin tüm gençler arasında sigara içme sıklığını arttırdığını bulmuşlardır. Özellikle bayan öğretmenlerin sigara içmesinin kız öğrencileri daha çok etkilediği görülmüştür (21). Okul bölgesinde öğretmenlerin sigara içilmesinin yüksek düzeyde görünmesi, öğrenciler arasında sigara içme olasılığını 2 kat artırmaktadır (22). Öğrencilerin öğretmenleriyle ilişkileri sigara içimi üzerinde güçlü bir etkiye sahiptir. Öğretmenlerle çok iyi ilişkilere sahip olan öğrencilerin sigara içme sıklığı daha az olarak bulunmuştur (23,24). Öğretmenlerin sigara kullanım durumları ile sigaraya karşı tutumları ve

tavırlarının, öğrencilerin sigaraya başlamalarını önlemede derslerde verilen sigara ile ilgili bilgilerden daha etkili olduğu düşünülmektedir. Gençlere en kolay ulaşabilecek grup olan öğretmenler, sigaraya başlama oranının düşürülmesinde önemli rol oynamaktadır.

Sonuç olarak bölgemizdeki ilköğretim okulu öğretmenleri arasında sigara içme sıklığı toplum ortalamasına göre daha yüksek bulunmuştur. Öğretmenlerin %72'si toplum ve öğrenciler için rol model olduklarının bilincinde olup okulda ve kapalı mekânlarda sigara içme yasağına uymakta ve yasağı destek olmaktadır. Ergenlik dönemindeki öğrencilere sigara ve zararları hakkında eğitim verilirken sıkı iletişim içinde oldukları anne, baba ve öğretmenlerinde sigara kullanmayarak örnek olmaları gerekmektedir. Kapalı alanlarda ve özellikle okullarda sigara içimini kontrol altına almak için uygulamaya konulan önlemlere uyum sağlanmalı, tütün ürünlerinin zararları ile ilgili eğitimlerin artırılması ve sigarayı bırakmak isteyenler için gerekli danışmanlıkların verilmesi sağlanmalıdır.

KAYNAKLAR

1. World Health Organization. WHO report on the global tobacco epidemic, 2015: Raising Taxes On Tobacco. 2015.
2. Centers for Disease Control and Prevention [CDC] Smoking and Tobacco use. Data and statistics. CDC. (2017). Available at https://www.cdc.gov/tobacco/data_statistics/index.htm
3. Kwamanga DH, Odhiambo JA, Amukoye EI. Prevalence and risk factors of smoking among secondary school students in Nairobi. East Afr Med J 2003;80(4):207-12.
4. Roohafza H, Heidari K, Omidi R, et al. Adolescent perception on school environment and smoking behavior: analysis of isfahan tobacco use prevention program. Int J Prev Med 2014;5(S):139-45.
5. Küresel Yetişkin Tütün Araştırması Türkiye 2012. Türkiye Halk Sağlığı Kurumu. http://www.halksagligiens.hacettepe.edu.tr/KYTA_TR.pdf. Erişim tarihi: 23.10.2018.
6. Kutlu R, Çivi S. Konya İli Lise Öğretmenlerinin Sigara İçme Sıklığı ve Etkileyen Faktörler. Kor Hek 2007;6(4):273-8.
7. Coşkun F, Karadağ M, Ursavaş A, Ege E. Smoking Habits of the Teachers and Their Opinion About the New Law. Solunum Derg. 2010;12(3):119-24.
8. Konan N. İlköğretim Okulu Ve Lise Öğretmenlerinin Sigara İçme Alışkanlıkları. Sosyal Bilimler Dergisi 2012;4:2: 74-98
9. Fagerstrom KO, Schneider NG. Measuring nicotine dependence a review of the Fagerstrom Tolerance Questionnaire. J Behav Med 1989; 12: 159- 82.
10. Uysal MA, Kadakal F, Karşıdağ Ç ve ark. Fagerstrom test for nicotine dependence: reliability in a Turkish sample and factor analysis. Tuberk Toraks 2004; 52: 115-21
11. World Health Organization. WHO Report on the Global Tobacco Epidemic: Warning about the Dangers of Tobacco. Geneva: World Health Organisation, www.who.int/tobacco/publications/gender/women_tob_epidemic/en/ erişim tarihi: 15.10.2018
12. Marakoğlu K, Erdem D, Çivi S. Konya'da ilköğretim Okullarındaki Öğretmenler Arasında Sigara İçme Durumu. Toraks Dergisi 2007; 8(1): 37-40.
13. Fidan F, Sezer M, Demirel R ve ark. Öğretmenlerin Sigara İçme Durumu ve Sigara Yasağı Karşısındaki Tutumları. Toraks Dergisi 2006; 7(3): 196-199.
14. Gencer M, Ceylan E, Yengil E, Ethemoglu G. Şanlıurfa'da İlköğretim Okulu Öğretmenlerine Uygulanan Sigara Anket Sonuçları. Akciğer Arşivi 2007; 8: 5-9.
15. Al-Naggar RA, Jawad AA, Bobryshev YV. Prevalence of Cigarette Smoking and Associated Factors among Secondary School Teachers in Malaysia. Asian Pacific J Cancer 2012;13(11):5539-43.
16. Warren CW. The Global School Personnel Survey: A Cross-Country Overview. Tobacco Control 2006;15:20-30.
17. Savadi P, Wantamutte AS, Narasannavar A. Pattern of tobacco use among primary school teachers in Belgaum city, India - A cross sectional study. Global Journal of Medicine and: Public Health. 2013;2(4):1-6

18. Harrabi I, Maatoug JM, Belkacem M et al. Profile of tobacco use among the teachers of Sousse. *Ann Cardiol Angeiol.* 2011;60(2):92-96.
19. Rahman MM, Karim MJ, Ahmad SA et al. Prevalence and determinants of smoking behaviour among the secondary school teachers in Bangladesh. *Int J Public Health Res, Spec.* 2011. 25–32.
20. Maziak W, Mzayek F, Al-Moushareff M. Smoking behaviour among schoolteachers in the north of the Syrian Arab Republic. *East Mediterr Health J.* 1999;6(2–3):352–358.
21. Nikaj S, Chaloupka F. School personnel smoking, school-level policies, and adolescent smoking in low- and middle-income countries. *Tob Control* 2016;25(6):664-670.
22. Escario JJ, Wilkinson A V. Visibility of smoking among school-teachers in Spain and associations with student smoking: A cross-sectional study. *BMJ Open.* 2018;8(1):1–8.
23. Oshi SN, Oshi DC, Weaver S, et al. A School-Based Study of the Influence of Students Relationship with Teachers on Their Cigarette Smoking Behaviour in Jamaica. *Asian Pac J Cancer Prev* 2018;19:7–12.
24. Lovato CY, Zeisser C, Campbell HS, et al. Adolescent smoking: effect of school and community characteristics. *Am J Prev Med.* 2010;39(6):507-514.